

Orðið á ranguni – rangvörga orðið

Talan, sum Jógvan Fríðriksson, prestur á Gjarðanesi, hevði fríggjadagin, tá Studentaskúlin og HF skeiðið í Eystur-oy hevði jólagudstænastu í Gøtu kirkju

Jógvan Fríðriksson, prestur á Gjarðanesi, sum fríggjadagin talaði fyri studentaskúla- og HF-næmingum í Gøtu kirkju

Heilt síðani studentaskúli varð settur á stovn í Eystur-oy fyri fimtan árum síðani hevur verið skipað fyri jólahaldi. Partvís í skúlanum, har tað hevur verið undirhald og framfærslur av næmingum og lærarum og partvís í kirkjunum, har kór og orkestur, mannað við næmingum, hava sett dám á.

Tá skúlin var við Gøtugjógv, vóru gudstænasturnar í kirkjunum, sum eru í økinum, id skúlin fær næmingar frá. Skúlin vitjaði í kirkjunum við Skálafjörðin, á Eiði og í Klaksvík, umframt í teimum í grannalagnum. Hesi seinnu árinu hevur verið skift ímillum kirkjurnar í Fuglafirði og í Gøtu, sum báðar eru so mikið stórar, at tær rúma bæði teimum á studentaskúlanum og handilsskúlanum á Kambsdali.

Áðrenn farið varð í kirkju vóru tær á studentaskúlanum í ítróttarhøllini á Kambsdali. Har hava tær havt undirhald, síðani skúlin flutti frá Gøtugjógv og inn á dalin. Hetta var seinasta ferðin, tær vóru í ítróttarhøllini, tí um alt gongur sum tær roknað við, so verður høllin ella aulan, sum er í gerð, liðug í summarfrítíðini í 1998.

Ríkt sang og musikkiv

Tað er einki at taka seg aftur í, at sangur og tónleikur eiga nógvar stórra part í samkomum í skúlanum, enn tær áttu fyri einum áttarliði síðani. Orsøknir kunnu vera fleiri, men tað er eyðsýnt, at fruktirnar av arbeiðnum, sum hevur verið gjørt í musikkiskúlanum tær seinastu meiri enn tiggju árinu, vísa seg í, at nógva av unga

fólkunum er væl fyri at spæla og syngja. Og ein onnur orsøk er, at undir nýggju studentaskúlskipanini eigur sangur og tónleikur størri rúm, enn undir gomlu skipanini. Nú kunnu næmingar velja tónleik bæði á miðstigi og hástigi.

Eyðun á Lakjuni er tónleikalærari á Kambsdali, og hann og næmingarnir settu sín serliga dám á jólahaldið, sum var fríggjadagin. Kórind var mannað við umleið hálvt hundrad sangarum – mannfólkini vóru ikki so heilt fá – og framfærslurnar vóru á høgum støði, kryddaðar við fjórláttaðum undirspæli.

Jógvan Fríðriksson, prestur á Gjarðanesi, hevur øll árinu undirvíst nakrar tímar í skúlanum. Hann er fastur fúsur at roða á jólahaldinum, og tað er álvarsama og hugkveikjandi talan, sum hann helt fríggjadagin, id vit prenta niðanfryi.

Orðið á ranguni – rangvörga orðið

Oman úr teim høgum fjøllunum rennur áin. Viðhvørt tykist hon at vera sovnað, deyð burtur á síni endaleysu ferð. Áðrar lottur er øðrvísi, tá hon rennur sum stríður streymur. Hon floymir yvir árbakkun og tekur alt við sær. Bilur, hús – alt hvørt um annað verður skolað burtur, tí áin er vorðin ein vatnflóð, id skolar út um mörk og byrgingar.

Eins og ein áarstreymur floyma orðini inn yvir tilveru manna. Orð um orð, og orð um tægn. Fátt er feingi hjá fámæltum. Informatiónssamfelagið – umheimur og alheimur á skíggja. Flóðaldan skolar

yvir mannasinnið. Aldan, id tekur aldu við hond, floymur út yvir aldargamla rás og kennir áarbakkun trongan. Slóðar sær rás, har víðari ræsur í óavmarkaðari vídd liggja sum ónomið land.

Orðið hevur vunnið sær hevd millum manna. Orðið er nakað í sær sjálvum, og tess vegna fær tað bestu sýndir. Hitt talaða orðið var rist inn í rúnir, høgt í klett og skrivað á talvu. Prentsmiður, bókur og bløð bera tíðindi, vitan og undirhald.

Tøknin setti orðið í hásetið, stenografi, telefon og fax. Áður ókendar víddir verða troysttar. Og við tøkni á alheimsstigi nemur yngri ættarliðið sær førleika. Á alheims miðum uttanfyri landa- og sjómærk verður fiskað við tráðu, og tær, id vilja verða ivaleys kasta nótna. Sjáldan ella kanska ongantíð væntar fongur. Er veidan ikki nøktandi, slagdið ikki til vildar, innihaldið ikki tað, ein søkti, so legg út á ókenda dýpið enn eina setu.

Við hesum seinast nevnda verða vit spakuliga bend inn á orð sum innihald og virði. Orð hava tað við sær, at tær viðhvørt eru tøm, klingandi bjølla. Orðloysingur verður maður nevndur, id nýir orð við ongum innihaldi – maður, id ikki er orðhaldin. Töm tunna er sjáldan berari av høgari góðsku.

Millum tær nógvu orðini húsast vit. Vit eru gyrd forð, og tær tykjast tyðum sum ein ófrávikiligt fortreyt – tilverunnar kór. Samskiptið manna millum. Samskiptið millum lond og tjóðir. Bæði í viðurskiptum út- og inn- eftir tær orðini skapandi. Vit samskipta og samstarva, og samtalan er neyðug bæði

millum fólk og tjóðir.

Eisini sálarstøðan verður borin út á víðavang og skoða. Sálin verður lögð á bordið, og viðkvamar kenslur koma út úr sínum loynda króki. Kenslurnar, hesin løgni og til tíðir undirmetti veruleikin. Sálarlívið, hitt dulda dýpið av kerleika og sterkum kenslum. Orðini venda ranguna út á fólk, tað minnir ikki sýrt um pátrúgv og gand, tað farið var í tryggju ella klædnaplugg, id var rangvørt.

Tær seinnu árinu er stórir dentur lagdur á, at vit skulu vera færi fyri at seta orð á tilveruna. Talan er um eina frígerðing av orðum, har frælsa orðavalið mangan er mál í sjálvum sær. Málsliga frígerðing er bæði heppin og óheppin. Tað heppa er, at vit við orðum kunnu koma veruleikanum nærri, – móguliga nærri einum sannleika.

Málsliga frígerðing er eisini óheppin, tí um orðini eru mál í sjálvum sær, er vandi fyri, at innihaldið viknar. Tað royndist altíð sum ein dygd at vanda sær um orðini. Rákið í tíðini bertann vegin, at vit skulu seta orð á kor og umstøður, seta orð á tilveruna. Vit skulu siga okkara hjartans meining. Móguliga verður í so lítil dentur lagdur á hetta at spyrja seg sjálván, hvat ein hevur at hava sína meining í.

Í øllum samskipti og tilveru manna eru stólpur, sum í sær sjálvum bera heildina. Ein slíkur stólpur er t.d. hugtakið „sannleikin“. Navnorðið sannleikin ber alt tað, sum sattu er. Ella sagt á annan hátt, sannleikin hvílir í sær sjálvum. Lýsingarorðið

„sannur“ má berast av einum stólpa. Orðið sannur er í sær sjálvum uttan týðning, so leingi tað stendur einsamalt. Fyrst tá orðið verður hildið saman við einum navnorði ella orði av navnorðsvirði fær tað meining og innihald. T.d. í setninginum: „Maðurin er sannur í síni útsøgn“.

Vert er at umhugsa, um vit í málsliga frígerðingini ikki kunnu læra nakað av einfaldari filosofi. Mín áskoðan kann vera sonn, um hon ikki er sannleikin. Mín áskoðan tykist sonn, tá hon er sonn fyri mær. Er so fjóldin samd við mær, tykist mín áskoðan so mikið sannari. Um tað skuldi hent, at mín áskoðan ikki longur er sonn fyri mær, ja so er sannleikavirðið í áskoðanini viknandi.

At halda, meina ella trúgva eitthvørt er ikki av sær sjálvum tað sama sum, at hetta er sannleikin, tí sannleikin er sannur, sjálvt um eingin trýr honum. Sannleikin er sannur í sjálvum sær.

Hetta kunnu vit hóskaði lýsa út frá søguni. Í øldir varð tað hildið fyri „satt“, at jørðin var fløt. Sattu er, at so varð hildið, men hetta hevur ongantíð verið sannleikin um jørðina. Hon er í sniði og skapi, sum hon hevur verið.

Út frá skriftini er eitt annað dømi væl kent. Tá Jesus á sinni varð furdur fram fyri Pilatus, komu hesir báðir at tosa um sannleikan. Pilatus ynskti at fáa svar uppá spurningin, um nú Jesus veruliga var ein kongur. Jesus svarar: „So er, sum tú sigur, eg eri kongur. Til tess eri eg foddur og til tess kom eg í heim, at eg skal vitna

um sannleikan; ein og hvørt, sum er av sannleikanum, hoyrir rødd mína“.

Pilatus spyr tá Jesus hendan djúpa klassiska spurningin: „Hvat er sannleiki“. (Jóhannes 18,37f).

Vit sleppa hesum áhuga-verda spurninginum og staðfesta, at hann, id segði seg at vera „sannleikan“, varð krossfestur fyri sína útsøgn. Jesus varð dómur til deyða, tí fólkid metti, at tala hansara ikki var „sonn“. Sannleikin varð krossfestur.

Kristna trúgv hevur hildið fast við henda mótsetning, at sannleikin ikki verður mettur sannur at vera. Kristna trúgv hevur í skjótt tvey tusund ár præðikað, at Jesus er sannleikin, sjálvt um fjóldin av fólkunum hevði áðra áskoðan og rópti: „Krossfest, krossfest“.

Eisini jólaevangelíðið vísir á sama fyrirbighið, hesa tvístøðuna millum tað at vera og hetta at verða hildin fyri at vera: „Hann kom til sitt egna, og hansara egnu tóku ikki ímóti honum. – Men so mongum, sum tóku ímóti honum, teimum gav hann mátt til at verða Guðs børn, teimum, sum trúgva á navn hansara“. (Jóhannes 1,11f)

Um jólagæstin kundu vit hugleitt og viðgjørt meira gjølla spurningin: Er Jesus „sannleikin“ ella bara „sannur“ fyri trúgvandi? Er hann sannleikin fullt og heilt? Ella er tala hansara bara sonn fyri tær, id trúgva?

Ella er tað so, sum sungið verður:

„Guð er Guð, um land alt legðist oyðið,

Guð er Guð, um menniskjan øll doyði“.